ZIMSKO-ŠPORTNI TURISTIČNI KRAJI - RAZVOJNE MOŽNOSTI IN DILEME

Matjaž Jeršič*

IZVLEČEK

UDK 911.3:796.5 (497.2)

Članek obravnava razvitost zimsko-športne infrastrukture v alpskih turističnih krajih. Na tej osnovi so bila smučarska območja razvrščena v deset različnih tipov.

ABSTRACT

UDC 911.3:796.5 (497.2)

WINTER-SPORT RESORTS - DEVELOPMENT POSSIBILITIES AND PROBLEMS

The article deals with the development of winter-sport infrastructure in alpine tourist centers. On the ground of a detailed study the mentioned resorts were ranked within ten different settlement-types.

Alpski turistični kraji so po letu 1960 doživljali pomembno funkcijsko preobrazbo, ki je bila predvsem učinek uveljavitve smučanja, kot množične turistične rekreacijske aktivnosti. Najpomembnejša oblika turistične infrastrukture za zimskošportni turizem so postale smučarske proge in vzpenjače. Od njihove razprostranjenosti, raznolikosti in težavnosti ter lege v območju z bolj ali manj zanesljivo snežno odejo je močno odvisna atraktivnost turistične ponudbe alpskih turističnih krajev.

Razmah smučanja so spremljala nova hotenja in navade turistov, ki jim je bila ta zimskošportna aktivnost poglavitni motiv preživljanja prostega časa v alpskih turističnih krajih. Na razvoj in oblikovanje turistične infrastrukture za zimskošportni turizem so bili pomembni zlasti naslednji motivi turistov;

- Turisti, ki s smučanjem zadovoljujejo nagib po gibanju in telesni krepitvi žele v teku dneva presmučati določeno razdaljo oziroma višinsko razliko. Po avstrijskih empiričnih raziskavah naj bi posamezen smučar presmučal povprečno na dan: slab smučar 4.000 m višinske razlike, srednje zmogljiv smučar 6.000 m in zelo dober smučar 10.000 m. Navedene višinske razlike želijo smučarji presmučati po čimdaljših progah saj je v tem primeru užitek vožnje večji, hkrati pa "izgube" tudi manj časa za čakanje na vožnjo z žičnico. Na progah z majhno višinsko razliko se mora smučar postavljati v vrsto za ponoven prevoz vsakih nekaj minut, poleg tega pa mora pogosto presmučati isto progo. To ponavljanje vpliva na "zdolgočasenost" in nezadovoljstvo.

* Dr., univ.prof., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, YU.

- Številni smučarji žele zadovoljiti tudi duševne nagibe in sicer z opazovanjem ožje ali širše pokrajine po kateri se prevažajo z žičnicami ali smučajo. Doživljajska zmožnost smučarskega območja je večja, če so smučarske proge razpredene po bregovih z različnim razgledom ali če vodijo z razglednih vrhov in grebenov. Razsežna smučarska območja omogočajo turistom tudi bogatejšo izbiro dopolnilnih turističnih storitev, ki so na smučiščih, kar pripomore tudi k zadovoljitvi nagibov po družabnosti. Na primer: počitek na razglednih terasah in restavracijah na vrhovih gora.

- Posamezni smučarji obvladajo tehniko smučanja zelo različno. Smučarske proge v posameznih območjih morajo biti zato speljane tako, da omogočajo smučanje različnim kategorijam. Tako težijo posamezni kraji k gradnji lahkih prog z do 25 % vzdolžnim nagibom (tako imenovane modre proge), srednjih težkih prog z do 40 % nagiba (označene z rdečo barvo) ter težkih prog s preko 40 % nagiba (črne proge). Smučarska območja s progami vseh treh težavnostnih stopenj so zato privlačna za širok krog smučarjev, medtem ko tista, kjer prevladujejo le proge lahke ali težke težavnostne stopnje, pritegujejo zgolj določen segment smučarjev.

- Smučarsko znanje številnih smučarjev je vedno boljše. Dobrim smučarjem negovanje smučarske proge ne nudijo dovolj užitka. Vsaj občasno si žele smučati izven urejenih in zglajenih prog, zlasti po globokem snegu. Ob robih izven urejenih prog je na prostranih smučiščih, zlasti nad zgornjo gozdno mejo, običajno prostor tudi za smučanje izven urejenih tras. Prostrana smučarska območja, ob in nad zgornjo gozdno mejo so zato praviloma ustreznejša tudi za "svobodno" smučanje ter za turno smučanje.

- V nadmorskih višinah nad 1.500 m zimske odjuge manj vplivajo na kakovost snega (na mehčanje ob odjugi in pretirano strjevanje po ponovnem znižanju temperatur) kot na nižje ležečih smučiščih. Nad navedeno višino se tudi pogosteje obnavlja snežna odeja s čemer so za smučarje praviloma boljši snežni pogoji.

Nosilci turistične ponudbe skušajo le-to prilagoditi predhodno naštetim hotenjem turistov, hkrati pa pri gradnji žičnic in smučišč upoštevajo tudi svoje ekonomske interese. Med temi so pomembni zlasti naslednji:

- Rentabilnost investiranja sili nosilce turistične infrastrukture v nadmorske višine z zanesljivo snežno odejo, vsaj v času najmočnejšega povpraševanja, to je od srede decembra do konca marca. Višinska lega smučišč je zato eden izmed posebej pomembnih naravnih lokacijskih dejavnikov. Ugodno območje za bivanje turistov je v višinskem pasu med 1.200 in 2.000 m, vendar pa ekonomski interes oziroma interes po čim daljši turistični zimski sezoni, tudi ob izjemno "neugodnih" zimah, potiska smučišča čim dalje višje. Posamezni alpski kraji si prizadevajo, če je le mogoče, spe-

ljati najvišje žičnice v višino nad 2.500 m. Tam, kjer je nad krajem primeren ledenik pa so očitne tudi težnje po infrastrukturni opremljenosti ledeniške površine za polотно smučanje.

Navedeni interesi, tako na strani turističnega povpraševanja kot turistične ponudbe, so se odrazili v naslednjih razvojnih težnjah posameznih alpskih turističnih krajev:

- smučarska območja so prostorsko razširili s številnimi, dolgimi in raznovrstnimi smučarskimi progami, različnih težavnostnih stopenj, po širokem zaledju posameznih krajev;
- ceste, vzpenjače in smučarske proge so podaljšali v višinski pas z zanesljivo snežno odejo;
- povezali so posamezna smučarska območja sosednjih krajev v širša omrežja žičnic in smučišč. Če zaradi naravnih reliefnih razmer ni bila možna neposredna povezava so jih skušali povezati posredno, to je z avtobusnimi zvezami (ski-avtobus) med smučišči;
- nove gorske turistične kraje so locirali v območju od koder je možno speljati razvejano omrežje (žičnice in smučišča) v okoliške gore, iz istega izhodišča, ki je hkrati tudi skupni cilj.

Zaradi navedenih teženj je vedno več smučarskih območij, ki pripadajo dvema ali več krajem. Povezovanje je potekalo dosedaj predvsem z združevanjem smučarskih območij več sosednjih krajev, v istih gorskih dolinah. V nekaj primerih je prišlo tudi do spojitve smučarskih območij več krajev, ki leže v dveh ali treh sosednjih oziroma vzporednih dolinah.

Z namenom, da bi ugotovili posamezne tipe smučarskih območij, glede na razlike v razvitosti njihove zimskošportne infrastrukture, smo analizirali alpskih smučarskih območij zasnovali s pomočjo naslednjih kriterijev:

- Prostranost območja. Ta kriterij smo vrednotili na osnovi kazalcev o skupni dolžini ter o denivelaciji magistralnih (poglavitnih) smučarskih prog posameznih območij. Kot pomožni kazalec pa smo upoštevali še število in strukturo žičnic.
- Raznolikost in zahtevnost območja. Za oceno te značilnosti smo uporabili kazalce o dolžini in deležu smučarskih prog poglavitnih treh težavnostnih stopenj, o denivelaciji magistralnih smučarskih prog ter kot pomožni kazalec še dolžino najdaljše proge v območju.

- Zanesljivost in trajanje sezone (oziroma snežne odeje). Pri tej presoji je bil upoštevan podatek o višinskem pasu v katerem je pretežen del smučarskih prog območja.

Poseben metodološki problem je predstavljal način omejitve tistih smučarskih območij, ki niso med seboj neposredno povezana v enoten sistem žičnic in smučišč, čeprav so jih posamezne skupine krajev promovirale kot enotno smučarsko območje (za katerega velja tudi skupna smučarska karta). Kot eno ali skupno smučarsko območje smo v naši analizi upoštevali tudi tista, ki sicer niso neposredno povezana z žičnicami vendar pa leže v bližini, v isti dolini in so medsebojno lahko dostopna.

Analiza je bila izvedena po podatkih za stanje leta 1988. Kazalci so bili povzeti pretežno iz dveh virov in sicer: iz Ski Atlasa 1989 (založba ADAC) ter DSV-ski Atlasa 1989 (založbe Fink-Kümmerly + Frey).

Številčnost in raznolikost ter oblike povezanosti smučarskih žičnic in prog so v preteklih letih pogojevale stopnjo zimskošportne privlačnosti. Ker je stopnja opremljenosti z zimskošportno infrastrukturo razen od človekovih ukrepov oziroma posegov, še vedno odvisna predvsem od naravnih predpogojev, zlasti od reliefnih in klimatskih razmer, je prišlo med posameznimi smučarskimi območji do izrazite diferenciacije.

V celotnih Alpah smo na osnovi vrednotenja (po opisanih kriterijih) uvrstili med zelo prostrana, skupno 59 smučarskih območij, od teh je odpadlo na A tip 33, na B tip 15 in C tip 11 območij. Na drugo skupino, to je na prostrana smučarska območja, to je na tipa D in E pa nadaljnih 61 območij. Od skupno 382 upoštevanih oziroma ovrednotenih alpskih smučarskih območij jih je odpadlo na prve tri tipe le 15 %, na naslednja dva tipa pa 16 %. Torej okroglo 70 % preostalih smučarskih območij sodi med tipe, ki po zimskošportni ponudbi sorazmerno zaostajajo za prvimi petimi tipi. Deseptorica večjih slovenskih alpskih smučarskih območij se je po opravljeni tipizaciji uvrstila v spodnji del med vsemi alpskimi območji, to je med zadnje štiri tipe, označene kot ožja in manjša območja.

Ob teh ugotovitvah se zastavlja tudi vprašanje o konkurenčnosti tistih območij, ki zaradi pomanjkljive naravne ustreznosti nimajo možnosti za uvrstitev vzgornjo skupino.

Taki kraji lahko računajo predvsem s segmentom zimskih turistov, ki sodijo v skupino slabih smučarjev oziroma začetnikov. Razen tega pa se v zadnjem času ponuja priložnost, da svojo turistično ponudbo obogatijo z infrastrukturo za hojo in tek na smučeh. V primerjavi z alpskim smučanjem z akaterega smo v predhodnem vrednotili alpska smučarska območja, ta rekreacijska aktivnost dolgo ni bila pomembnejša. S

postopnim večanjem deleža starejše evropske populacije, ki odhaja na zimske počitnice in s krepitvijo hotenj ljudi, po ukvarjanju z zimskimi rekreativnimi aktivnostmi, ki imajo visoko regeneracijsko vrednost, pridobiva na pomenu tudi ta aktivnost. Hoja in tek na smučeh sta skladna tudi s hotenji po globljem doživljanju sorazmerno naravne pokrajine zlasti v območju z blažilno ali dražilno klimo. Uveljavljanje te aktivnosti pa dajejo priložnost predvsem krajem, ki so v alpskih dolinah in planotah med 800 in 1.500 m ter jih odlikuje sorazmerno naravna pokrajina.

Prostorski in posebej ekološki problemi, ki se pojavljajo predvsem v prostranih smučarskih območjih kot učinek močnega kopičenja ljudi in različnih oblik infrastrukture, porajajo potrebo tudi po turističnih krajih prilagojenih skupinam ljudi, ki si žele pokrajino z večjo integriteto naravnega okolja, miru in bivalnega okolja, ki ni le "nadaljevanje mesta".

Tudi v prihodnje lahko pričakujemo diferenciacijo alpskih turističnih krajev, ki bodo prilagojeni različnim hotenjem turistov ter hkrati učinek neenake naravne primernosti, pa tudi različnih posrečenih in ponesrečenih špekulacij nosilcev turistične ponudbe.

Tip Poglavitne značilnosti	Skupna dolžina smučarskih prog	Denivelacija posameznih magistralnih smučarskih prog	Skupna dolžina težkih smučarskih prog	Skupno število žičnic	Nadmorska višina spodnjih postaj (izhodišče smučišč)	Nadmorska višina zgornjih postaj žič. (najvišja postaja)
	km	m	km	štev.	m	m
A Zelo prostrana smučarska območja z enotnim sistemom neposredno povezanih žičnic in smučišč različne zahtevnosti v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 25	nad 30	nad 1.400	nad 2.500
B Zelo prostrana smučarska območja s sistemom žičnic in smučišč različne zahtevnosti, ki v celoti niso neposredno povezana, v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 25	nad 30	nad 1.400	nad 2.500
C Zelo prostrana smučarska območja neposredno ali posredno (manjše razdalje med večjimi smučarskimi območji povezuje smučarski avto-bus) povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	nad 100	nad 1.000	nad 20	nad 30	nad 800	do 2.500 (izjeme nad 2.500)
D Prostrana smučarska območja neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	50 do 100	nad 800	nad 10	15 do 30	nad 1.400	nad 2.500
E Prostrana smučarska območja neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči različne zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	60 do 100	nad 800	različno	15 do 30	nad 800	do 2.500 (izjeme nad 2.500)
F Smučarska območja omejene razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči pretežno le srednje-težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	30 do 50	nad 800	različno	10 do 15	nad 1.400	nad 2.500

• TURISTIČNI KRAJ

* ZOO. POSTAJA ŽIČNICE

→ ŽIČNICA

1500 NAM. MORSKA VIŠINA

GOTSKA OREŠKA

→ GOTSKA OREŠKA

TIP C

Tip	Poglavitne značilnosti	Skupna dolžina smučarskih prog	Denivelacija posameznih magistralnih smučarskih prog	Skupna dolžina težkih smučarskih prog	Skupno število žičnic	Nadmorska višina spodnjih postaj (izhodišče smučišč)	Nadmorska višina zgornjih postaj žič. (najvišja postaja)
		km	m	km	štev.	m	m
G	Smučarska območja omejene razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči pretežno le srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	30 do 50	nad 800	različno	10 do 15	nad 800	do 2.500
H	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z absolutno zanesljivo snežno odejo	15 do 30	nad 600	različno		nad 1.400	nad 2.500
I	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo	15 do 30	nad 600	različno		nad 800	do 2.500
J	Smučarska območja ožje razprostranjenosti, neposredno ali posredno povezana z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo in z majhno denivelacijo smučišč	15 do 30	400 do 600	različno		nad 700	do 1.800
K	Manjša smučarska območja z žičnicami in smučišči srednje težke in lahke zahtevnosti, v višinskem pasu z razmeroma zanesljivo snežno odejo in z manjšo denivelacijo poglavitnih smučišč	5 do 15	400 do 600	različno		nad 1.400	do 2.500
L	Manjša smučarska območja z žičnicami in smučišči pretežno lahke zahtevnosti, deloma v višinskem pasu z nezanesljivo snežno odejo in z majhno denivelacijo poglavitnih smučišč	5 do 15	400 do 600	različno		nad 600	do 1.800

Shematski modeli ekstremnih tipov smučarskih območij

- TURISTIČNI KRAJ
- * ZGOR. POSTAJA ŽIČNICE
- ŽIČNICA
- 1500 NADMORSKA VIŠINA
- GORSKI GREBEN
- GORSKA DOLINA

WINTER-SPORT RESORTS - DEVELOPMENT POSSIBILITIES AND PROBLEMS

In the last three decades the winter sports infrastructure in Alpine tourist areas has been improved, first of all with formation of extensive ski areas with connected systems of cableways and ski slopes. At the same time ski areas, wherever it was possible, have been moved to higher zones, which are supposed to be covered with snow. Such arrangements should be satisfying for the skier who wishes various ski-runs with various degrees of pretensions.

The results of the valuation of the alpine ski areas in this article are based on many different indicators. Alpine areas are classified into 10 types, based on different degrees of attractiveness of the skiing infrastructure. According to the analysis there are 15 % of Alpine ski areas which could be declared as extensive ski slopes and appreciated by favour of wide combination of ski-runs and high degree of long lasting snow cover.

There is a distinctive differentiation among alpine ski areas, not because of a social, but also because of natural reasons. Numerous tourist places couldn't have widened their ski slopes because of natural deficiencies. Lately they have many possibilities to advance in winter sports with their qualifying programmes for walking and cross-country skiing. It is the same in the Slovene Alpine area, where the snow conditions are suitable, but the relief conditions are not quite corresponding for the constitution of long alpine skiruns. Nevertheless, nature is favourably disposed to first class walking and cross-country skiing areas along the wide tablelands and side-alpine valleys.

POVOJANJA ŠTUDENTOV GEOGRAFIJE - PRIMER VREDNOTENJA OSTORA ZA REKREATIVNE POTREBE SPECIFIČNE SOCIALNOGEO- GRAFSKE SKUPINE PREBIVALCEV SLOVENIJE/JUGOSLAVIJE

Anton Gosar*

LEČEK

UDK 911.3:796.5

nek obravnava izbrane karakteristike turistične in rekreativne dejavnosti študentov geografije na ljubljanski univerzi. Zahodnoistrska turistična središča so žarišča poletne prostočadejavnosti študentov, omilijo jih le potovanja višjih letnikov po Jugoslaviji in svetu. Zaden te visokošolske smeri so posebnosti prirode v vrednotenju daleč pred posebnostmi ture in družbe.

STRACT

UDC 911.3:796.5

ISURE ACTIVITIES OF STUDENTS - AN EXPERIMENT IN ORDER TO STUDY
E STRENGTH OF PULL-FACTORS OF TOURIST RESORTS, AREAS AND
TRACTIONS WITHIN A SPECIFIC SOCIAL GROUP

e article focusses on certain characteristics of recreational activities of geography students at the University of Ljubljana, Slovenia/Yugoslavia. The westistrian resorts are focal nts of summer leisure interest of students of all ages. In a few upper-grade semesters this dency is weakened through travels of students within Yugoslavia and Europe. Geograph y students prefer in general attractions of nature, being points of their interest. Bellow ections is their interest for cultural attractions visited by tourists.

udentje so le redko osredje geografskega interesa in proučevanja. Pogosteje srečuo geografske študije, ki opredeljujejo prostorske možnosti za potrebe upokojen v, invalidov itd. V kolikor pa je študentska populacija predmet razprave se ta v avnem nanaša na tisti spekter delovanja te socialnogeografske skupine, ki je pove na s funkcijo dela - študijem. Študentje geografije so, skladno s povedanim, objekt everjanja znanja prenešenega iz srednje šole (Umek, 1984), skupina v kateri pre aduje specifična, območju prebivanja primerna videnja dežel, kontinentov in sveta aarinen, 1988), ali populacija v okviru katere je vredno testirati uspehe študijskega ograma usmerjenega v poznavanje in razumevanje svetovnih procesov (Rafferty, 88). Strokovnjaki še niso sprožili obsežnejše raziskave, ki bi analizirala dejavnost dudentov geografije v prostem času. V kolikor študentsko populacijo omenjajo, je to navadi ena od mnogih katerih interes je vredno prostorsko in "prostočasno" kar ezirati (Maier, 1975).

geografiji se za analizo človekovih dejavnosti vedno bolj poslužujemo metod, ki oštevajo statičnost in dinamičnost specifičnega problema obravnave. Povezati

WINTER-SPORT RESORTS - DEVELOPMENT POSSIBILITIES AND PROBLEMS

In the last three decades the winter sports infrastructure in Alpine tourist areas has been improved, first of all with formation of extensive ski areas with connected systems of cableways and ski slopes. At the same time ski areas, wherever it was possible, have been moved to higher zones, which are supposed to be covered with snow. Such arrangements should be satisfying for the skier who wishes various ski-runs with various degrees of pretensions.

The results of the valuation of the alpine ski areas in this article are based on many different indicators. Alpine areas are classified into 10 types, based on different degrees of attractiveness of the skiing infrastructure. According to the analysis there are 15 % of Alpine ski areas which could be declared as extensive ski slopes and appreciated by favour of wide combination of ski-runs and high degree of long lasting snow cover.

There is a distinctive differentiation among alpine ski areas, not because of a social, but also because of natural reasons. Numerous tourist places couldn't have widened their ski slopes because of natural deficiencies. Lately they have many possibilities to advance in winter sports with their qualifying programmes for walking and cross-country skiing. It is the same in the Slovene Alpine area, where the snow conditions are suitable, but the relief conditions are not quite corresponding for the constitution of long alpine skiruns. Nevertheless, nature is favourably disposed to first class walking and cross-country skiing areas along the wide tablelands and side-alpine valleys.